

NIEUWSBRIEF

AWN- VERENIGING VAN VRIJWILLIGERS IN DE ARCHEOLOGIE

Afdeling 17. Zuid- Veluwe en Oost- Gelderland

Secretariaat, Van der Molenallee 131, 6865 CC Doorwerth

✉ secretaris.awn17@gmail.com

<http://www.awn-archeologie.nl/afdeling/zuid-veluwe-oost-gelderland/>

werkplaats Depot, Hazenkamp 66, 6836 BA Arnhem

NL25 INGB 0001 7609 93, t.n.v. Awn-17 vereniging van vrijwilligers in de Archeologie

Editie augustus/september 2018

PRIKBORD

Lezing wo 12 sept. Paul Kessener: Het aquaduct van Berg en Dal naar Nijmegen. En excursie hiernaartoe: zaterdag 29 sept NB Locatie lezing gewijzigd: 20.00 u Vanaf 19.30 uur inloop met koffie. Plaats: Molenplaats Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a . Toegang Awn leden gratis. Niet leden: € 5,00 inclusief koffie/thee.

Met groet Het bestuur.

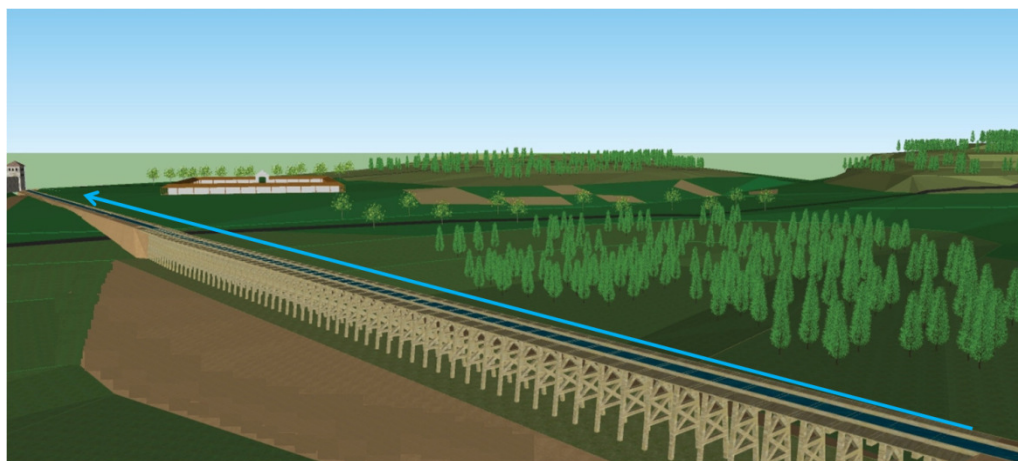
Lezing woensdag 12-09-2018 Het aquaduct van Berg en Dal naar Nijmegen, Paul Kessener; aanvang 20.00 u; Molenplaats Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a . Toegang Awn leden gratis. Niet leden: € 5,00 inclusief koffie/thee.

Of er nu wel een aquaduct was vanaf de stuwwal bij Berg en Dal naar de Romeinse castra op de Nijmeegse Hunerberg, of niet, is een terugkerende vraag. Deze kwestie heeft aanleiding gegeven tot uitspraken van de Nijmeegse Rekenkamer naar aanleiding van acties van een bezorgde burger, Hans Schraven, hetgeen weer leidde tot een vergadering van de Nijmeegse gemeenteraad. Leo ten Hag heeft in het jaarverslag 2014 van de Awn afd. Nijmegen een goed overzicht gegeven van de onderzoeken van Ben Brus en Peter Schut, het verzoek van Hans Schraven aan de Nijmeegse Rekenkamer om een onderzoek te verrichten dat hij ondersteunde met het schrijven 'de Aqua Morgana van Groesbeek', en de perikelen rond het rapport van de Rekenkamer en de Nijmeegse Gemeenteraadsvergadering. Een en ander gaf zoals bekend aanleiding tot berichtgevingen in de landelijke pers. De uitkomst was tenslotte dat het College van B&W vooralsnog geen redenen zag om haar beleid ten aanzien van 'het aquaduct' te herzien. Gemeente Groesbeek had al eerder dit standpunt ingenomen.

Een paar feiten. In het kamp op de Hunerberg waren zo'n 5000 legionairs gevestigd. Daaromheen een aanzienlijke burgernederzetting. Er is slechts één put aangetroffen op het kamp. Onvoldoende om dit alles van water te voorzien. Dat heeft Peter Schut kunnen aantonen, en daar is iedereen het ook over eens. Er zijn op het kampterrein resten van loden en houten waterleidingen gevonden,

alsook van een cisterne. Resten van een waterverdeelsysteem. Iedereen is het er in feite over eens dat er een externe water toevoer moet zijn geweest. Ook Hans Schraven. In 'de Aqua Morgana van Groesbeek' stelt hij dat de Romeinen water van de bronnen in het 'Bronnenbos' achter de 'Notre Dames des Anges' school naar het kamp leidden het meest voor de hand ligt. Maar ja, die bronnen liggen zo'n 35 meter onder het niveau van het kamp. Dit heb ik met dezelfde hoogtemeter kunnen bepalen als waarmee Ben Brus het - laten ik maar zeggen vermoedelijke - aquaducttraject heeft gevonden. En hoe dat water van het Bronnenbos omhoog naar het kamp te krijgen? Daar wordt geen antwoord op gegeven. En is praktisch gezien niet mogelijk.

Overigens had Ben Brus aanvankelijk een heel andere route voor het aquaduct voor ogen. Water zou vanaf het Louisedal via het Kerstendal naar de Oude Kleefsebaan zijn gestroomd om dan 'buitenom' langs de hellingen van de stuwwal de Hengstdalseweg te bereiken en af te dalen naar Nijmegen West. Ben Brus nam destijds contact op met Prof. Jos de Waele van de RU, dat was in de tijd dat ikzelf onderzoek deed naar het aquaduct van Aspendos aan de zuidkust van Turkije. Eén ding moet kloppen was het advies aan Ben Brus: water moet naar beneden kunnen stromen. Dat was aanleiding voor Ben Brus om zijn traject met behulp van een voldoende nauwkeurige hoogtemeter te herzien. Het bleek dat in het Kerstendal het water alleen maar in omgekeerde richting had kunnen stromen. Daaropvolgend ontdekte Ben Brus dat de bijzondere en onverklaarde dammen Cortendijk en Swartendijk, en ook de evenzeer mysterieuze Broerdijk, alle ingepast konden worden in een netjes aflopend traject van het begin van het Kerstendal naar de castra op de Hunerberg dat op 52m boven NAP ligt. Het huidige aquaduct tracé was geboren. Onderzoek volgde door Peter Schut van het ROB in 2005 (en 2011). In 2008 kreeg het tracé de status van rijksmonument. Inmiddels is in

samenwerking met RAAP een rapport opgesteld ten behoeve van de aanvraag om in het kader van Romeinse Limes project ook het aquaduct op de lijst te zetten van de UNESCO Werelderfgoedlijst. In de lezing komen de argumenten voor en tegen het bestaan van een aquaduct van Berg en Dal naar Nijmegen aan de orde.

Reconstructie van dam en brug voor het aquaduct, de huidige Broerdijk in de wijk Hengstdal te Nijmegen.

Paul Kessener studeerde in Nijmegen waar hij in 1972 het doctoraal natuurkunde behaalde. Een artikel in Scientific American over het water verdeel station van Nîmes en een daaropvolgend bezoek begin 90-er jaren wekte zijn interesse voor Romeinse water voorziening en de relevante Romeinse literatuur (o.a. Frontinus en Vitruvius). Sinds 1994 neemt hij deel aan internationale congressen zoals de Cura Aquarum conferenties en bijeenkomsten over antieke water systemen. In 1996 en 1998 werden survey campagnes uitgevoerd naar het aquaduct van Aspendos met haar merkwaardige sifon systeem, aan de zuidkust van Turkije. Sinds 2006 is hij lid van het internationale team voor onderzoek naar de aquaducten van Efese (Österreichisches Archäologisches Institut). Verder verrichtte hij onderzoek te Pompeii, Rome, Palermo, Termini Imerese, Nîmes, Lyon, Antiochia ad Cragum, Hierapolis, Patara, Izmir, Selçuk, Laodikeia ad Lycum, Carthago, Aquincum, Nijmegen. Hij is lid van de Frontinus Gesellschaft en van de Deutsche Wasserhistorische Gesellschaft DWhG. Zijn publicaties zijn te vinden op www.independent.academia.edu/paul.kessener

Zaterdag 29 september: excursie naar Romeins aquaduct Nijmegen

Deze excursie mag u niet missen! Op zaterdag 29 september nemen we u mee langs het tracé van het Romeinse aquaduct dat water voerde vanaf Berg en Dal naar het legerkamp op de Hunerberg. Onze gids is Paul Kessener, een echte deskundige op dit gebied. Met hem komen we op een stuk terrein dat normaal niet voor publiek toegankelijk is. Het tracé loopt ook over het terrein van Museum Orientalis waar we ter plekke gaan kijken en lunchen in de bijzonder leuke Romeinse herberg.

Vervolgens rijden we naar de binnenstad van Nijmegen en bezoeken onderweg mogelijk nog meer zichtbare delen van het tracé. We treffen elkaar bij het onlangs geopende museum de Bastei op een unieke locatie aan de Waalkade. Kees Brok, archeologisch medewerker van de gemeente Nijmegen, komt speciaal voor ons naar het museum en neemt ons mee het verleden in.

Verzamelen tussen 9.00 en 9.30 uur bij de bron van het aquaduct nabij de Oude Kleefsebaan 72 in Berg en Dal. Parkeren kan bij de kerk aan de overkant. Start wandeling om 9.30 uur onder leiding van Paul Kessener. Het tracé wordt deels met de auto en deels wandelend bekeken waardoor dit onderdeel niet geschikt is voor mensen die slecht ter been zijn.

Geen deelnamekosten voor leden, niet-leden betalen € 5,- Kosten voor entrees en lunch zijn voor eigen rekening, maar met de MJK is de toegang tot museum Orientalis en de Bastei gratis. Vervoer is met eigen auto's. Heb je geen vervoer, probeer wat te regelen of stuur even een mailtje dan kijken we wie er plek heeft.

Al met al een heel bijzonder programma, daar moet je bij willen zijn!

Voor deelname, stuur een mail naar rjmoerenhout@gmail.com

Project Ede – Diedenweg voltooid en nog een verrassing.

Dit project heeft de hele procedure heeft doorlopen tot en met deponering van de vondsten en documentatie. Hoewel vorig jaar al een rapport gereed was, had het controleren van de vondsten in de dozen ook nogal wat voeten in de aarde. Daarbij bleek o.a. een scherf met twee vingertopindrukken aanwezig te zijn, die niet eerder als zodanig was herkend. Aanvankelijk dachten we aan bronstijdaardewerk, maar uiteindelijk bleek het toch om een bijzondere kogelpotscherf (9e / 10e eeuw) te gaan!

Er is nu een nieuwe definitieve versie van het rapport

beschikbaar, die je kunt downloaden op de website van AWN-17 (<http://www.awn-archeologie.nl/afdeling/zuid-veluwe-oost-gelderland/wp-content/uploads/2018/07/Rapport-AWN-17-33-Ede-Diedenweg1-3-def-v3.pdf>).

Facebookpagina van AWN afd. 17: <https://www.facebook.com/Awnarchoafd17/>
Graag een ieder die zelf actief is op Facebook deze pagina Liken en volgen. Daarnaast svp berichtjes delen met vrienden die hierin geïnteresseerd zouden kunnen zijn of met al je FB-vrienden natuurlijk.

Bezoek ook onze website:

<http://www.awn-archeologie.nl/afdeling/zuid-veluwe-oost-gelderland/>

Jaaragenda

Woensdag 12 september: 20.00 u **Het aquaduct van Berg en Dal naar Nijmegen**, Paul Kessener; aanvang 20.00 u; Molenplaats Sonsbeek, Zypendaalseweg 24a . Toegang AWN leden gratis. Niet leden: € 5,00 inclusief koffie/thee.

Zaterdag 29 september: Excursie wandeling olv Paul Kessener langs het Romeinse aquaduct Nijmegen; 9.00 u verzamelen en 9.30 vertrek wandeling: Oude Kleefsebaan 72 in Berg en Dal. Parkeren kan bij de kerk aan de overkant

Woensdag 10 oktober: 20.00 u Lezing Nils Kerkhoven. Expeditie over de Maas. Depot Arnhem, Hazenkamp 66, 6836 BA Arnhem

28 oktober Dag van de Arnhemse geschiedenis. “Opstand van de dag”

Woensdag 14 november: Lezing

ONZE SPONSORS IN 2018

